

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ และเพื่อศึกษาข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ โดย วิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสถานศึกษา ครูผู้สอน และพระสงฆ์ที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนวัดบัวโรย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ จำนวน ๖ โรงเรียน จำนวน ๑๕๒ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๘๑๑ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ผลการวิจัยสามารถสรุป อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นฆราวาสจำนวน ๑๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๗ มีเพศหญิง จำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๑ มีอายุ ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๘ มีวุฒิการศึกษาสูงสุดสามัญระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๗ มีประสบการณ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ที่ ๖-๑๐ ปี จำนวน ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๕ และมีตำแหน่งปัจจุบันเป็นครู จำนวน ๑๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๔

๕.๑.๒ ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธ ศาสนาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในเขตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ โดยรวม อยู่ในระดับ

๕.๑.๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็น เกี่ยวกับ บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

๑. เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับ บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธ ศาสนาในสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน

๒. อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับ บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่างกันในการจัดสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านอื่นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน โดยที่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ ๓๐-๔๐ปี และมีอายุ ๔๑-๕๐ ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ ด้านสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา น้อยกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ ๕๑-๖๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๑) ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับ บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษา ประถม ศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

๒) ประสบการณ์สอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาต่างกัน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันในการพัฒนาหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านอื่นๆ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ๑-๕ ปี, ๖-๑๐ ปี และ ๑๑-๑๕ ปี มี

ความคิดเห็น เกี่ยวกับ บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ โดยภาพรวม น้อยกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ๑-๕ ปี และ ๑๑-๑๕ ปี มีความคิดเห็น เกี่ยวกับ บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ ด้านการพัฒนาหลักสูตรการสอนวิชาพระพุทธศาสนา น้อยกว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓) ตำแหน่งปัจจุบัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งปัจจุบันต่างกัน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับ บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งปัจจุบันต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านการพัฒนาหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา และด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านอื่นๆ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

๕.๑.๔ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับ บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒

ด้านสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

๑. ควรเน้นคุณธรรม จริยธรรม การปฏิบัติตนให้เป็นบุตรที่ดีของพ่อแม่, เป็นลูกศิษย์ที่ดีของครู, เป็นประชาชนที่ดีในสังคม และเป็นพุทธมามกะที่ดีในพระพุทธศาสนา
๒. ให้พระสงฆ์สอนเนื้อหาและสาระเกี่ยวกับประวัติพระพุทธเจ้า และพระพุทธศาสนาให้แก่นักเรียน

ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

๑. ควรจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถและการรับรู้ของนักเรียน เพื่อไม่ให้นักเรียนเครียดและรู้สึกกดดันกับการเรียน
๒. ควรให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการจัดตารางเรียนเพื่อให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน

ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

๑. ควรมีการสอนธรรมะในโรงเรียนประจำทุกสัปดาห์เพื่อขัดเกลาจิตใจเด็ก ให้เขาโตขึ้น เป็นประชาชนที่ดีในสังคมไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองหรือผู้อื่น
๒. ควรให้พระสงฆ์มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา ฯลฯ และให้ครูนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วย
๓. เนื้อหาการเรียนบางครั้งยังไม่ครอบคลุมจึงต้องจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรขึ้นมา เช่น การนั่งสมาธิ เป็นต้น

ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

๑. ควรใช้คอมพิวเตอร์ประกอบการเรียนการสอนและใช้เหตุการณ์และสถานการณ์จริงให้เด็กเข้าถึงอย่างแท้จริงเพราะเด็กมีความแตกต่างเรียนรู้ไม่เท่ากัน เหมือนกับบัว ๔ เหล่า
๒. ควรใช้สื่อการสอน เช่น ฉายภูมิทัศน์ จะช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้นด้วย

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

๑. ให้มีส่วนร่วมในการออกข้อสอบให้กับนักเรียน เพราะพระสงฆ์จะมีความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนามากกว่าครู
๒. ควรวัดผลด้วยการให้เด็กสวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น เป็นกิจวัตรประจำ ตลอดปี
๓. ควรมีการวัดผลทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อเป็นการทดสอบพัฒนาการของนักเรียนว่าเข้าใจในเนื้อหาไม่น้อยแค่ไหน

๕.๒ อภิปรายตามผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธ ศาสนาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในเขตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงเนื่องจากการที่ให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ของการเรียนการสอนจะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพราะพระสงฆ์สามารถสอนเรื่อง

หลักธรรมได้ดีกว่าครู ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ ดวงทิพย์ ตันตศรี^๑ ได้ศึกษาเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ระดับประถมศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนันทบุรี

มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาความต้องการของผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ปกครองในการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนันทบุรี การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครูอาจารย์-นักเรียน จำนวน ๕๖๓ ราย และใช้แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า เป็นเครื่องมือในการวิจัยแล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

๑. สภาพและปัญหาของการจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๕ โดยด้านการจัดกิจกรรมเสริม และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รองลงมาได้แก่ ด้านการใช้สื่อ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการเรียนการสอน ด้านสถานที่และงบประมาณลำดับ

๒. ผลการศึกษาความต้องการของผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ปกครองในการจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลนันทบุรี พบว่าควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น มีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและเหมาะสมกับเด็กนักเรียนและจัดให้มีการเข้าค่ายคุณธรรมเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการด้านสติปัญญาให้เด็กนักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ ได้มีการทำวัดสวนมนต์อาทิตย์ละครั้งในวันสุคติบูชา และสามารถทำให้ครูและนักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรมที่ดีในจิตใจได้สำนึกของทุกคน

๕.๓ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย เพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะของผู้ทำการวิจัยมีดังนี้

๑. ควรจะมีการจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนให้มากขึ้น
๒. ควรเข้าถึงตัวนักเรียนมากขึ้น เพื่อเป็นการง่ายต่อการให้คำแนะนำสั่งสอน
๓. ในกิจกรรมนั้นจะต้องเน้นในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาได้กับตัวนักเรียนเอง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า แนะนำสั่งสอนอย่างเป็นรูปธรรมให้มากขึ้น ที่สำคัญยังคงขาดไม่ได้ในการแนะนำสั่งสอนก็คือความเมตตา ซึ่งตัวผู้วิจัยเห็นว่าเป็นหัวใจสำคัญในการให้

^๑ดวงทิพย์ ตันตศรี, “การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ระดับประถมศึกษา-โรงเรียนสังกัดเทศบาลนันทบุรี”, *ปริญาพุทธศาสนมหาบัณฑิต* , (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิต-วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒, บทคัดย่อ.

คำแนะนำสั่งสอน เพื่อจะได้นักเรียนที่เขาศรัทธา และเชื่อฟังอย่างเต็มประสิทธิภาพ ให้เด็กนักเรียนเหล่านั้นเป็นเยาวชนที่ดีของประเทศชาติต่อไป

๕.๓.๒ เพื่อการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเรื่องดังนี้

๑. การศึกษาเรื่องความเสียสละในสังคมปัจจุบัน
๒. เพื่อการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพด้วยการประพฤติปฏิบัติธรรม
๓. การศึกษาแนวทางปฏิบัติธรรมแบบที่นำมาใช้กับชีวิตประจำวัน